અનેક રાજવંશીઓના આશ્રય તળે ચાલતી
અને પ્રજાની પસંદગી પામેલી

શ્રી હિન્દ નાટક સમાજ

(જામનગર)

અમન-ચમન

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર

ભકરલાલ મણિશંકર ગોવીંદજી બી. એ.

માલેક—શ્રી હિન્દ નાટક સમાજ

આવૃત્તિ ૬ઠ્ઠી સને ૧૯૨૩. પ્રત ૧૦૦૦

રણ-સાગર પ્રેસમા ગિરિજાશંકર [illegible] ત્રિવેદીએ છાપ્યું,
ન્યુ સ્મોલ કોઝ કોર્ટની સામે, કેમ્પબેલ સ્ટ્રીટ-કરાચી.

કીંમત ચાર આના.

[illegible]

અમારી આતંકનિગ્રહ ગોળીઓએ હિંદુસ્તાનના કિનારાપરના મુખ્ય બંદરો–કરાંચી, મુંબઇ મદ્રાસ, અને કલકત્તા, અને સરહદપર અમૃતસર તેમજ અંદરના ભાગમાં પેશ્વાની જુની રાજધાની પુના ખાતે પોતાના થાણા જમાવવા ઉપરાંત બરમામાં રંગુન ખાતે, સીલોનમાં કોલંબો ખાતે સ્ટ્રેઇટ્સ સેટલમેંટસમાં સીંગાપોર ખાતે, સીયામમાં બેંકોક ખાતે, અને ચીનમાં હોંગકોંગ ખાતે પોતાના થાણાઓ બેસાડવા છે અને હજુ પણ આગળ વધવાની તૈયારીમાં છે આનું કારણ એજ કે એ ગોળીઓ અખુટ બળ ધરાવે છે ને પોતાનું સેવન કરનારાઓના પેસાબ તથા વીર્ય વિકારના સર્વે દરદો દૂર કરી તેઓને અખુટ બળ આપે છે

કિંમત–૩૨ ગોળીની ડબી ૧ ની ફક્ત રૂા ૧) એકજ

વધારે વિગત જાણવા માટે પ્રાઇસ્ટલીસ્ટ મંગાવી વાંચો

વૈદ્યશાસ્ત્રી મણીશંકર ગોવિંદજી

આતંકનિગ્રહ ઔષધાલય

કરાંચી ઓફીસ– **જામનગર–કાઠીયાવાડ.**

બંદર રોડ–સ્વામીનારાયણ ચાલ

મુખ્ય પાત્રોનાં નામ.

પુરૂષ વર્ગ

અમનસિહ	અમગાવતીનો રાજા
ભડભડ	અમનસિહનો વિશ્વાસુ નોકર (બ્રાહ્મણ)
દુગુણસિહ	ચિત્રગઢનો ઠાકોર
ચદુલાલ	ચપકનગરનો એક વણીક ગ્રહસ્થ
ચતુર	ચદ્રાવતી નગરીનો ગ્રહસ્થ, ચદુલાલનો મિત્ર
ચપક	ચતુરનો મિત્ર
નગરે, માલીઓ, જહલે, પરબત	દુગણસિહના હજુરીઆ

સ્ત્રી વર્ગ

ચમન	ચપક નગરીની ભરવાડણ
ગુણિયલ	અમનસિહની રાણી
ચચળા, ચપળા	ગુણીયલની સાહેલીઓ
કુમુદ	ચદુલાલની સ્ત્રી
ચીચી	ચદુલાલની બ્હેન
નવી (ખલકનદા)	ભડભડની નવી સ્ત્રી
જુની (સુશીલા)	ભડભડની જુની સ્ત્રી

પ્રેમદેવ, મોહદેવ, અપ્સરાઓ, ઠગ, વણિકો, દરબારીઓ, સિપાઇઓ નાયકાઓ, વગેરે, વગેરે

અમન-ચમન

નાટકનો ટુંક સાર.

અંક પહેલો.

મંગળાચરણ

પ્ર૦ ૧લો—કોઇ વખત સ્વર્ગલોકની ગંધમુખી અને ચતુરિકા નામની બે અપ્સરાઓ મનુષ્ય લોક જોવા નિકળના, તેમાં શુદ્ધ પ્રેમી મનુષ્યોજ પરિણામે સુખી થાય છે એ વાત જાણવામા આવતા 'પ્રેમ' ને ઓળખવાની ઇચ્છા કરે છે તેટલામા "પ્રેમદેવ" ત્યાં આવી પોતાનો પ્રભાવ તેમને જણાવે છે અને તે વાત દૃઢ થવા માટે અમરાવતીનો રાજા અમનસિંહ જે પુર્વ જન્મમાં વિદ્યાધર હતો તેનુ જીવન ચરિત્ર જોવા જવાનુ કહી તેઓ મહિત નીકળી જાય છે તેટલામા પાછળથી મોહ આવે છે અને પ્રેમના પ્રભાવને વીંખી નાખવાની પ્રતિજ્ઞા કરી જાય છે

પ્ર૦ ૨જો—અમનસિંહની રાણી ગુણિયલ પોતાના મહેલમા સખીઓ સાથે વિનોદ કરે છે તેટલામા અમનસિંહ આવે છે અને લોકોને હેરાન કરનાર સિંહનો શિકાર કરવા જવાની રજા માગે છે તથા ગુણીયલની ભલામણ પ્રમાણે પોતાના નિમકહલાલ ભડભડ નામના બ્રાહ્મણને સાથે રાખવાનુ કબુલ કરી જાય છે

પ્ર૦ ૩ જો—ભડભડ બ્રાહ્મણની નવી સ્ત્રી ખલકનંદા અકડેખા સાથે પ્યારમા પડે છે પણ ભોળો ભડભડ તેના મોહપાશમા, તે કાંઇ ન સમજતા પોતાની સુશીલા નામની જુની સ્ત્રી સત્ય કહે છે છતા તેને ધિક્કારે છે અને પોતે ખલકનંદાની રજા લઇ અમનસિંહ સાથે જંગલમા જાય છે

પ્ર૦ ૪ થો—અમનસિંહ અને ભડભડ જંગલમા નીકળ્યા છે ત્યા પણ ભોળો ભડભડ લાડુના ગાણા વિસારતો નથી.

પ્ર૦ ૫ મો—ચિત્રગઢનો રાજા દુર્ગુણસિંહ જે પ્રથમ ગુણિયલને પરણવા ચાહતો હતો તે પોતાના મદદગારો સાથે જંગલમા અમનસિંહની સામે થાય છે જેમા પોતે પકડાય છે પણ અમનસિંહના મનની મોટાઇને લીધે નમ્રા જીવતો છુટી જાય છે તેના ગયા પછી ઠગ લોકો અમનસિંહ તથા ભડભડને ફસાવવા આવે છે પણ તેમા ભડભડની ચતુરાઇથી તેઓજ હેરાન થાય છે અહીં અમનસિંહ અને ભડભડ છુટા પડી જાય છે

પ્ર૦ ૬ ઠ્ઠો—અમનસિંહ એકલો પાસેના એક નેસમા ચમન નામની એક ભરવાડની છોડી કે જે પૂર્વજન્મમા અમનનીજ સ્ત્રી હતી અને માત્ર એક મુનિના શાપથી આ પ્રમાણે હીનજાતિના મનુષ્યમા જન્મી હતી તેને ત્યા આવી ચડે છે અહીં તેનો સતકાર થાય છે, પ્રેમ દેવના પ્રભાવથી અમન-ચમનનુ એક બીજા તરફ વલણ થાય છે તેટલામા મોહની પ્રબળ શકિતથી ચમનનુ મન ફરી જાય છે અને અમન ઉદાસપણે નીકળી પોતાના રાજ્યમા આવે છે

અંક બીજો.

પ્ર૦ ૧ લો—સતી ગુણિયલ પોતાના સ્વામી અમનસિંહ શિકાર થી પાછા ફર્યા પછી તેના મનમા થયેલા ફેરફારને જોઇ તથા અમનના પ્રાસંગિક શબ્દોપરથી તેનુ મન કોઇ બીજી સ્ત્રીમા લાગ્યુ છે એમ ચેતી તેને શિખામણ આપે છે તથા પોતે મનમા સતાપ કરે છે

પ્ર૦ ૨ જો—ભડભડ જગલમાથી એકલો પોતાને ઘેર આવે છે તેની પહેલા ખલકનંદા અકડેખા સાથે નાશી જાય છે ભડભડને તેની જુની સ્ત્રી એ ખબર આપે છે, ત્યારે તે મનમા બહુ હેરાન થઇ એ લોકોની ખબર લેવા પાછો નીકળી પડે છે

પ્ર૦ ૩ જો—દુર્ગુણસિંહને પોતાની કચેરીમા ખબર મળે છે કે જે અમનસિંહે જગતમા તેને પકડો હતો ને અમનસિંહ તો ગુણિયલનો પતિ છે આથી તેનુ અગાઉનુ વેર ઉમગી આવે છે અને તે ગુણિયલ નુ હરણ કરવા તૈયાર થાય છે

પ્ર૦ ૪ થો—ચમનના પ્રેમમા હેરાન રહેતો અમનસિંહ ચમનને મેળવવા માટે મહેલમાથી કોઇ ન જાણે તેમ ત્યાથી નીકળી જાય છે ગુણિયલને એ ખબર મળતા તે બહુ શોક કરે છે તેટલામા લાગ આવી દુર્ગુણસિંહ તેના મહેલપર ચડી આવે છે પણ એ શૂરી રજપુતાણી તથા નિમકહલાલ દાસીઓના હાથમા સપડાઇ તેઓની દયા ઉપર શરમ ભરી રીતે છુટી પાછો જાય છે

પ્ર૦ ૫ મો—અમનસિંહ ચમનના પ્રેમમા પીડાય છે પ્રેમનો પ્રભાવ જોવા અપ્સરાઓ આવે છે અને તે પછી એજ રસ્તે ખલક-

નદી અકડેખા એક બીજાપર પ્યાર બતાવતા નીકળી જાય છે

પ્ર૦ ૬ ઠો—ચમનના ગામના ચદુનાન નામના ગ્રહસ્થના વિવાહ પર ચતુર નામનો એક વિશુધ્ધ વૃત્તિવાળો વિદેશી ગ્રહસ્થ પોતાના ચપળાન નામના મિત્ર સાથે આવેલ છે તેને ત્યા દુધ દેવા ગયેલી ચમન મોહના પ્રભાવથી તેનેજ ચાહવા લાગે

પ્ર૦ ૭ મો—ચતુરની વૃત્તિમા ચમનના પ્રેમનુ સ્વપ્ન પણ નથી. તેથી તે પોતાના મિત્રના વિવાહ થઇ રહેતા પોતાને ગામ જાય છે અને એ ખબર ચમનને મળતા તે નિરાશ થાય છે

પ્ર૦ ૮ મો—ચદુલાલ તથા તેની સ્ત્રી કુમુદનો પ્રેમ વિનોદ

અંક ત્રીજો.

પ્ર૦ ૧ લો—ચતુરને મળવા જવા માટે તૈયાર થએલી ચમનની પાસ અમન આવી પહોચે છે, પણ મોહવશ થએલી ચમન તેનુ અપમાન કરે છે અમન નિરાશ થઇ ચાલ્યો જાય છે

પ્ર૦ ૨ જો—નિરાશ થયેલો અમન અફસોસ કરી ભમે છે તે જોઇ પ્રેમનો પ્રભાવ જોવા આવેલી અપ્સરાઓને પણ દયા આવે છે પણ ભાવી પ્રબળ ગણી તેઓ નીકળી જાય છે ચમન પુરૂષપોશાકથી ચતુરના ગામ તરફ જાય છે રસ્તામા ઠગ લોકો (અમનસિંહ અને ભાઉ ભડને અગાઉ મળ્યા હતા તેજ) મળે છે તેને યુકિતથી ગામ તરફ લઇ જાય છે

પ્ર૦ ૩ જો—ઠગ લોકો પોલીસના હાથમા સપડાય છે ચમન ચતુર ને ત્યા નોકર થઇ રહે છે અને કામ પાર પાડવાની ઉમેદ બાંધી ખુશી થાય છે

પ્ર૦ ૪ થો—ખલકનદા તથા અકાડેખાની ખબર લેવા નીકળેલો ભડભડ એજ ગામમા આવે છે ત્યા શિક્ષા પામેના પેના ઠગલોકોને સિપાઈઓ જેલમા લઈ જાય છે ને જુએ છે ઠગ લોકો પસ્તાવો કરે છે

પ્ર૦ ૫ મો—ચતુરને ત્યા રહેલી ચમન એક દિવસ રાત્રે ચતુર પાસે આવી પોતનો મોહ જાહેર કરે છે પણ ચતુર એ નીચ કામને એકદમ ફિટકારી કહાડે છે મોહની શકિત ઓછી પડી જાય છે અને ચતુરના બોધથી ચમનનુ મન અમન તરફ વળે છે અને ચતુરની શિખામણથી તે અમનની શોધમા નીકળે છે

પ્ર૦ ૬ ઠ્ઠો—અમનનુ પોતે અપમાન કરેલ તેન માટે ચમન પસ્તાવા કરી નીકળી જાય છે તે પછી એજ રસ્તે શોધ કરતા ભડભડની નજરે ખલકનદા તથા અકડેખા ચડના તે તેને પુરતી શિક્ષા કરી સતોષ મેળવે છે અને પછી આગળ ચાલે છે ત્યા ગુણિયલ જે પોતાના પતિને સોધવા નીકળી છે તે મળે છે પતિની ચિતાથી તરફડતી એ સતીની ભડભડ આશ્વાસના કરે છે

પ્ર૦ ૭ મો—અમનના શુધ્ધ પ્રેમથી તણાયેલી ચમન જગલમા ભમતી પસ્તાવો કરે છે ત્યા અમન પણ તેના પ્રેમમા હેરાન થનો નીકળે છે છુપી રીતે તેના ઉદ્‌ગારો સાભળવાથી ચમનનુ દિલ બહુજ ભરાઈ આવતા તે એકદમ તેને આવી મળે છે અને તેટલામા ગુણિયલ તથા ભડભડ તેની શોધમા ત્યા આવી ચડે છે અમનના કહેવાથી સતી ગુણિયલ ચમનને પોતાની બહેન બરોબર સમજે છે અને શુધ્ધ પ્રેમનો પ્રભાવ બતાવતો આ ખેલ ઇશ્વરસ્તુતિ સાથે સમાપ્ત થાય છે

જય શ્રી હિન્દ

અમન-ચમન

નાટકનાં ગાયનો.

અંક પહેલો.

અપ્સરાઓ— ૧

વંદન પ્રથમ પરિબ્રહ્મ,
સચરાચર જે શ્યામ—
ગાઓ ગાઓ ગુણો વા ના,
અજર અમર થાના
તોડો અનીતિ અહંકાર,
છુટે સંસાર— વંદન૦

અપ્સરાઓ— ૨

સ્મરણ કરીએ શુદ્ધ ચિતેથી પ્રીતેથી પ્રેમ દર્શન દરશાવોને,
દેવ દયાળુ છે ઇચ્છા નજરે નિહાળવાની ઉરની ઉમેદ બર લાવોને,
સ્વરૂપ તમારૂં હશે કોણ જાણે કેવું ન્યારૂં સંશય થયો છે તે શમાવોને- સ્મરણ૦
જળ સ્થળમાં કે વસો વાદળમાં,
નર, વાનર કે પક્ષ જક્ષ દક્ષ લક્ષ
નથી સમજાવોને— સ્મરણ૦

અપ્સરાઓ ૩

ચાલો જઇએ જોવ ને પ્રતાપ પ્રેમનો,
પ્રતાપ પ્રેમનોગે કેવો તાપ તેમનો— ચાલો૦
ન્યારી ન્યારી પ્રેમી પ્યારી,
પ્રીત તેથી પ્રાણ જતા સત્ય શુ તે થાય, થાય, થાય થાય,
ચાગો ખરે જોશુ નજરે દેખાવ રહેમનો
દેખાવ રહેમનો રે કેવો તાપ તેમનો— ચાલો૦

સાહેલીઓ ૪

અહા સખી સુદર સ્વરૂપથી ભરેલી,
વા વા વેલી જોબન રૂને ખીલેલી
હા હા નકી નાથ સગ રગમા રમેલી,
શુ—જુઓ વળી એવુ શુ કરો છો છુ અકેલી
સા—ખીલ કગી કમળની રવિ કિરણને જોતા,
તેમ પ્રિયતમથી પ્રફુલ્લ દિસે
શુ—જાગો જાઓ દૂર બાઇ,
સુણી વેણ શરમાઇએ— સખીરી૦
સા—ઓહોહોહોહો જાણી ચતુરાઇ તારી ઘેલી (૩) વા વા૦

ચચળા— ૫

છે અજબ પ્રેમનો રગ, મતિમદ તેને શુ જાણે
રે ગજબ તેમનો ઢગ, પ્રેમી જન તેજ પરમાણે
કમળ પ્રેમ જાણે રવિ જોઇ ખીલશે વાણે,

१०८३

ભ્રમર તે પ્રમાણે કમળમાં કેદ થઈ માણે
પ્રેમીજન પ્રેમની ખાણે રે સફળ છે જન્મ એ ટાણે--છે.
દીપને પીછાણે પતંગ પ્રેમી મરણ આણે,
કુરંગને વીરાણે પ્રિય રાગે મરે બાણે
પ્રેમીજન પ્રેમની ખાણે રે, સફળ છે જન્મ એ ટાણે--છે૦

ચંચળા— ૬

લઈ વીંટી વીંછીઆ ને વાળી માગ વાલમા,
ઝીણા ઝીણા વળી ઝુમણા ઘડાવો,

સા—ઓ હો હો હો હો

ચ—નવસરો એક મોતીકેરો હાર મારા વાલમા,
નાજુક રસિક નથડી જડાવો,

સા.—ઓ હો હો હો હો

ચ—રૂમઝુમ પગ પાન કરાવો, કગના કંકણુ સોને મઢાવો
ઉત્તમ ઉંચું અમગ લાવો ઝીંક ભરી કાચળી સીવડાવો
લઈ આવો લઈ આવો, રસિકરાજ મન ભાવો—વેઢ૦

ચંચળા— ૭

હારે ચાલો, રસિક હૃદય ભીડી બાથ,
ઓ પ્યારા મારા ચક્ષુ તાગ હેતે ઝાલી હાથ
રમો રતિનાથ કામક્રીડા સુંદરી સગાથ,

ચપળા—ચતુરા સુખન થકી થશો હું તો મહાત

ગુણીયલ— ૮

ચાલો પ્રીતમ પ્યારાજી,
હું તમ ચરણની રજ દાસજી,

મ્હાલો મોહન માગજી
આ તન મન ધન છે તમારાજી
અ૦—ઓ હો હો મધુરી મેના મારી
મધુર વચન શા તારાજી
સુ૦—કોકિલ કંઠ રમો રતિ રંગ ન્યારા
અ૦—(લે ત્યારે આ મદનની પ્રથમ પ્રસાદી)
સુ૦—(હામ વહાલા આનો ભવાભવની યાદી)
અ૦—સમજ્યો હું તારા ઇસારાજી— ચાલો૦

ખલકુનંદા— ૯

ભાગ્ય મમ કમ જાગ્ય ક્યારે ઉચ્ચારૂં,
ઘર ન સારૂં વર ભીખારૂ વય જનારૂં વ્યર્થ મારૂં,
રે ચિતડું ચળનારૂં— ભાગ્ય૦
ભુંડો મલ્યો ભરથાર ગુણહીણો ને ગમાર
હું છું નાજુક નવલી નાર
શોક્યનું શાલ સદાએ સતાવે ખુબ કરીને ખાર,
પાપી પિતા તમારૂં ન મારૂં જરીએ થનારૂં— રે૦

સુશીલા— ૧૦

સ્વામી કામી રહી દુખી બહુ થાશોજી
પામી ભારે ભય પુરા ભરમાશોજી
ચેતો ચેતો નાથ હું કહું જોડીને હાથ
હો જાચું રે કહું સાચું રે,
આંખ મીંચીને પ્યારા ન દોડયા જાશોજી,
પીંગળાનો પ્યાર, છે અતિશય ભયકાર—હો જાચું રે૦

ખલકન હો— ૧૧

આખોના તાગ, એકલડી મુજી નહીં જાશોરે,

ભ૦—તમને સમ મારા, અંતરમાં દુખીયારા નહીં થાશોરે

ખ૦—મીન કદી નવ જીવ જળવિણુ, એ ભૂલો છો કેમ,

વિરહ તમારો મને મારશે, ધરા જરા પણુ રહેમ-આખો૦

ભ૦—દેહ દુર જાશે પણુ મારો જીવ રહે તમ પાસ,

નમણી નયને નીર ન ભરશો ધરશો નહિ મન ત્રાસ—તમને૦

ખ૦—અંતર ધ્રુજે કાંઇ ન સુજે, અકળામણુ બહુ થાય,

નથી ખબર મુજને પતિ વિરહે કેમ કરી જીવાય—આખો૦

ભ૦—પરવશ હું તમ પ્રેમવડે પણુ અત્યારે લાચાર,

રજા દિયો ઉર ધૈર્ય ધરીને, પવિત્ર પ્રાણુાધાર—તમને૦

ભડભડ— ૧૨

સળવળ સળવળ કુખમાં થાય,

છે લાડવામાં મન ચન ગન,

જળ છુટે જીભલડીમાંય,

છે લાડવાને ધન ધન ધન— સળવળ૦

ઘરને જરને પણુ વિસરાયે,

પગમાં દ્દગમાં બળ ઉભરાયે,

શું ચગને ઠગથી કશું થાયે,

લાડુતણી વગ જ્યાં વપરાયે— સળવળ૦

ઠગ ૪— ૧૩

દાવ પેચ હરદમ મરદાઇ ખરી,

શિકારને ઝટ પટકે,

ઔ અમથી લાલચે લટકે, ન છુટી શકે,
જકડો જનને છાળ જાળમા
ઝટપટ ખટપટ લટપટ થઇને,
સૌને લિયો નિજ ફાંદમા હા,
ચાલો વા વા વા— દાવપેચ૦

ઠગ ૨— ૧૪

કંઇ નવ સુજ પગ બહુ ધ્રુજે,
ધન પણ ધ્રુજે, ના આવ્યુ,
દાંતમા ફઇ ગયો નકકી,
અમને પોચ્યો ખધો ચલતી ઉધો ધધો,
ઠગ ૧—મુજને કીધો અધો, આખો ચોળુ
અન્તે—બાજી ગઇજ છટકી,
લુચ્ચો ખરો (૨) લીધા ભરોમે,
ફંદામા અરે—પકડો જકડો પટકી
બાજી ગઇજ છટકી— કંઇ૦

ભરવાડની છોકરીઓ— ૧૫

બલિહારી રમિયા ગિરધારી સુન્દર શ્યામ હો,
તજી અમને મથુરાના વાસી આવા ન બનીયેજી
વામથડી વાગી એમ ભણકારા વાગે છે,
વ્રજવાટ લાગે હવે ખારી— સુંદર૦
વૃન્દાવન કેરી શોભા તમવિણ અમને તો,
આંખે દીઠી લાગે નવ સારી— સુંદર૦

જમનાનો કાંઠો આજે, ખાવાને દોડે કાંઇ
અકળાવી દે છે અમને ભરી— સુદર
ગોવરધન તોળ્યો તમે ટચલી આગળીએ ને
અમપર ઢોળ્યો ગિરધારી— સુદર૦

૧૬

ગરબો

હો કાનુડે મને ઘેલી કીધી
મહીની મટુકડી લીધી પરાણે કાનુડે ઘેલી કીધી— હો૦
સાખી—સાભળજો સાહેલડી, છે વ્રજવાટ,
માન ભાન લે છે હરી હરિ જમુનાને ઘાટ
અંગમા ઉમગ રગને વધારનાર,
તાપ હરે પાપ કરે ઠાર હા હા હા— કાનડે૦
સાખી—છેલ છબીને નિરખતા, વિસરે છે ઘરબાર,
હરિ દર્શન વિણુ છે મને સુનો આ સસાર
હુતો સ્વપ્નામા દેખુ છુ નન્દનો કુમાર,
મારા ચિત્તમાહી બેઠો ગાયોનો ચારનાર,
સાહેલી— કાનુડે૦

અમન— ૧૭

શુ છબીલી એ છોડી ગઇ રે
કેની દશા આ થઇ રે— શુ૦
તન કોરી કરી શિર જોરી
ચિત ચોરી ગઇ એ ચકોરી

ગતિ રતિ રતિભર નહિ રહી અહીરે
નયનોને નચાવીને ગોરી
કંઠ બાંધી ગઇ પ્રેમ દોરી રે
દુખભર ઉર મુજ સ્મરશર સહીરે—કવી૦

અંક બીજો.

સુણીચલ— ૧૮

થઇ બહુ વાર હૃદય વિચાર,
ના આવ્યા કેમ પ્યારી વીસારી સુખકારી
પળ પળ ખલક થઇ ખારી
વધુ વધુ વિપદ કરનારી,
વિરહ સહન ન થાય છુટે અંગ ત્યારી,
પતિ પદ શાંતિ મળનારી,
તન મન વ્યાધી ટળનારી— થઇ૦

સાહેલીઓ— ૧૯

વ્હાલી શાંતિ વરો ચિંતા દુર કરો,
રસભર મળશે પ્રિયતમ પ્રેમ ઝરો— વ્હાલી૦
વદન કમળને નન કરમાવા,
હૃદય કુસુમમાં શું ખેદ ભરો — વ્હાલી૦
થાય પરિક્ષા કનકલતાની,
વિરહ અનલથી એ ધ્યાન ધરો— વ્હાલી૦

અમનસિંહ— ૨૦

બનાઓ છે એજાર મુજને તે એ સુંદરી,
ચંદ્રમુખી ચતુરા તે પુરી ચિત ચોરી કરી,
ચમન સીલી ચાન તારી , હમને શરમાવનારી,
પ્રેમ કટારી મારી ને, કલેજે આકરી;
રંગ વિલાસો રમણી તારા, દંગ કરે છે મનને મારા,
કુટિલ કટાક્ષો તાહરા, મારૂં દિલ ચીરે ફરી
જોડ નથી આ જગમાં તારી, પ્રેમભરી એ પ્રાણ પ્યારી
પાસે આવી લે બચાવી, તું દિલ પીડા હરી

જુલિયલ— ૨૧

તન મન ધન તમપર વારૂં
તમે છો પ્રાણથી પ્યારા
પળ પળ તમ દરશન પ્યારૂં
રસીલા રાજવી મારા
નરવર સુખકર સંગ વસો વરસાવી સુધાધારા,
કાપનારા તાપ મારા પ્રેમના કયારા— તન૦
તમવિણ મુજ મન છે સઘળા સુખભોગ સદા ખારા,
ચાલો પ્યારા મહાલો પ્યારા ના થશો ન્યારા— તન૦

ખલકનંદા— ૨૨

રંગીલા રંઢિયાળા હો રસિયા રંગ મહાલોને,
પ્રીતિથી જગ જીત્યા હો અહીથી ઝટ ચાલોને—રંગીલા૦
અ૦—હૈરાન જાન તેરે ચમકીલે બાલોસે (૨)

ખ૦—પ્યારા પ્રાણ પ્રેમેથી માગ ચાનોને (૨)—રંગીના૦
અ૦—મયે તો દિલ ભર હુ તેરા જાન નિરભગ હુ તેરા
ખ૦—જોડશો ના, મન મોડશો ના રહેમે ખોડશો ના—
પ્રેમ ત્રોડશો ના— નૈરાન૦

અમનસિહ— ૨૩

મારો જીવ બહુ ગભરાય રે પ્રેમ મધુ મે પીધુ
મારા મનમા કાઇ કાઇ થાય દિલ તો મે દઇ દીધુ રે
માનુની મન માનેલી તે રંક હ્રદય શીદ વીધ્યુ
ભાન ભુલી તુજ કારણ ભટકુ જોને જરા તુ સીધુ દિલ૦
ભુરકી નાખીને ભરમાવ્યો કાઇંક કામણ ને કીધુ,
નયન નચાવી નખરેથી તે (વહાલી) તન મન વશ કરી લીધુ-દિલ૦

ગુણિયલ— ૨૪

ઓ પિયુ આવો હો આવી નચાવો હો પ્રમી કહાનાર
કરો કેમ સીતમ આવારે— ઓ પિયુ૦
ક્રૂર ન થાઓ હો દુર ન જાઓ નહિ રઝળાવા રે
નાશી ન જાઓ દોષ બતાવો કા તલમાવોરે,
અરે હાય, બહુ થાય, મન લાગ્યુ ન ખમાય—ઓ પિયુ૦
આ દુખ કાવો હો કોણે ચલાવ્યો લાવી અભાવોરે
સાહેલી આવો ખબર લાવો શીગ ચલાવોરે,
અરે હાય, બહુ થાય મન લાગ્યુ ન ખમાય—ઓ પિયુ૦

સાહેલીઓ— ૨૫

ગુણવંતિ ગુણીયલ ગભીર ધીર ઉર શાંતિ ધારોને

મનિ સજુણી શ્રાન્તિ ટાળોને
ચિન્તા ખાળોને મતિ નમનિ ગ્રતિ વાળોને—ગુણવતિ૦
સીના સુર્ગા મળી પનિને સ્નેહેથી ફરી નળરાણી ભાળોને
ગાણી વાગેને— સતિ૦
ફાટો કાપશે સુખ નમોમે અબા આપશે મન શકા બાળોને
બહેની ન્યાળોને — મનિ૦

માહેલીઓ— ૨૬

હિમત ભર ધસી માગવા ઝટ દશ્મનને ભુમીભર કરવા,
સિહણધર ગર્દ્દો જાવા, હોશ કરે તે દુખિ થાવા—હિમ્મત૦
વણ બોલાવ્યા ચડીને આવ્યા મળશે મરણ લાવા
બ્હેની આવો શરી કહાગ
અવમગ સુખ દર ફરીને આવા
નારે આમ— સિહણ૦

અમનસિહ— ૨૭

કોઇ મીલાવો એ
વસી ચમન ચતુરી ચિત્તમા
કોઇ બનાવરે
મારૂ મન પરવશ પ્રિતમા,
લગન લાગી પ્રિત અગન જાગી ચિત્ત ચમન ચમન ચાહે છે રે
ચમન પ્યારી તુ ચમન પ્યારી મુજ મન મંદીર માહે છે રે
ગયુ હૃદય છટકી ભમુ ભટકી ભટકી
રહ્યો અમન અલગ રીતમા— કોઇ૦

ખલકનંદા—　　　　　　૨૮

થયુ અલબેલુ મટકુ દિલદાર રસિયા ચાલોને
હુ તો વારી વારી જાઉ, ભારી ખુશી ખુશી થાઉ,
અ૦—માલ તેરેકા ખીલાઉ, જાન તેરેપે ગવાઉ—　　　દિલ૦
ખ૦—મારૂ જોબનીયુ આજે તો બનીયુ
અ૦—જાની તુ બડી હુશીયાર - હા હા
દીલસે હો સ્યાની હસરાની હજાર
મીલી ગુલઝાર, હો ખુશકાર,
ખ૦—કરો નહિ વાર રસિયા ચાલોને—　　　થયુ૦

ચમન—　　　　　　૨૯

મોહનજીએ મારૂ ચોરી લીધુ ભાન રે,
રંગ રસીલે છેલ છબીલે બાંધી બનાવી મુને બાન રે—મોહનજી૦
વિરહની જ્વાળા અંગ બાળે છે, ટાળે છે સઘળી સાનરે—મોહનજી૦
કયારે મળુ હુ કયારે હળુ હુ, કયારે કરૂ રસ પાનરે—મોહનજી૦
પ્રેમ છોકેલી થઇછુ હુ ઘેલી, હુ તો ગોપી ને આ કાન રે- મોહનજી૦

ચમન—　　　　　　૩૦

વ્હાલથી વીંધી દાર ન દીધી કામની કીધી ઠાર
પીડે મુજ મન પ્યાર દીધા દગો દિલદાર
તન મન કરી ગયો સુનકાર એ　　　　　કામની૦
દયા નહિ તલભાર, મળ્યો નહિ પલવાર,
શિર પર ધરી ગયો તલવાર એ　　　　　કામની૦

અંક ત્રીજો.

ચમન— ૩૧

કયા ગયા તમે પ્રાણ પ્યાર,
દિનરૈન ચૈન નહિ વિરહમહીં તમારા—કયા૦
ખાવું પીવું ના ગમે, માળે બહુ કામ જવાળા,
છેક દયા છોડી કેમ વિયાગી પિયુ મેરા—દિન૦
આવી બચાવો હવે પ્યારા ગયા છો શું ન્યારા,
ક્ષણ પણ તમવિણ જીવ ન દુખી દારા—દિન૦

ચમન— ૩૨

જાર પાપી તું દૂર થા જા જા રે
હું જાણું નહિ કોણ છે તું કયાંથી આવ્યો જા જારે ખસીજા—જારે૦
શાને આવી આથડે વિકળ બની
વધુ ધટ બોલ નહિ શાને ખુવે નુર આમ બસ બસ દૂર દુર
ઝટ ખસી જા—જારે૦

ચમન - ૩૩

ચમન નમન તુજને છે છેલ્લુ
ચમન જાય છે રડી રડી
ભવન તજી વન વનમાં ભમશે,

તુજને જપશે ઘડી ઘડી
જીવિત હિતકર હવે ન ભાસે,
શોક સુળી પર ચડી ચડી,
મરણુ શરણુ લેવાનુ માગે,
પ્રેમ આગમા પડી પડી

જળહળ જોત વિષે પડે, હઠે ન પ્રેમી પતગ
ચોટયુ ચિત્ત ચમન વિષે, ધરે ન બીજો રગ
ભુખ તરસ ભુનાઇ ગઇ, ગયો વિષય અભિલાષ
સુખ આશા સુકાઇ ગઇ ધિક ધિક આ ભવપાશ

અમન— ૩૪

પ્રેમની પીડા શુ છે તે તો પ્રેમી જાણે છે
પ્રેમની ખરી પરિક્ષા પ્રેમી જાણે છે- હા પ્રેમની૦

ધાન ધનેડુ લિયે કશર કયાગે લાવ
ખગ સાકરપર મુખ ધરે, નિશ્ચય આવે નાવ.

પ્રેમનુ જે તત્વ તે પ્રેમી પ્રમાણે છે-- પ્રેમની૦

શુ સમજે કીચ પડયે, નીચ દર્દુર નાદાન,
ઉટ ધરે મુખ ઝાખરે, તજીપુ પરસપાન

હિરનુ હિરાપણુ માચુ સરાણે છે— પ્રેમની૦

અપ્સરાઓ—   ૩૫

નહિ ભાગ્ય પલટે નીએ ના મટે,
બળ બાંધ્યા યકિન ગાંધ્યા ચડ્યુ કાંધે ના હટે નહિં૦
હોય વનમા કે ભવનમા કર્મ જનના ના છુટે,
સુખ યાગો કા વિયોગો ફળ ભોગો ના ઘટે કદીએ૦

ઠગ ૨—   ૩૬

હાથે કીધા હૈયે વાગ્યા જોઇ લાગ નશીબ જાગ્યા,
ઉજળુ એટલુ દુધ દેખીને ખુબ કર્યાં નીચ કામ—અરેરે—ખુબ૦
નતણો ઠગ છોડીને દોડયા તેનુ આ પરિણામ—હાથે૦
ભી૦—મખન મજુરીમા ચુક પડી તો ઉતરી જાશે ચામ—અરરર—ઉ૦
ભ૦—સેલ કરો જઇ જલ વિષે હવે એમ શુ હારો હામ—હાથે૦
ઠગ ૨—હાય ખમાશે કેમ અમોથી, આ દુખ ઘોર તમામ—અરેરે—આ
ભ૦—ધીરા ખમો માગ વીર વાલીડા, છીર સુકાશે તમામ—હાથે૦

ચમન—   ૩૭

વડી ઘડી પાશમા પડી પટકાય દુખી થાય—   એજી
ફરી ફરી ચોટમા ચડી ઝડપાય જતા ધાય—   એજી
એ   જીએ   જીએ   જી
ઠેક છબેલા ચિત ચળેવા ભોળાઓ ભરમાય જાયજી,
સાર નથીરે કાંઇ જગતમા, દુખી ઘણા થાયે મન મોહી મરી જાયે—જી

દુર થનારા તે તરનારા, પ્રેમથી પલટાઇ નયજી,
તોપણુ તેનો નેહ ન છુટે અધવચ લુટાયે જગ એમ વચુ જાયે—જી

ચમન ૩૮

છોડો નીદરડી છોડો,
મુજ તનના તાપો ત્રોડોરે— જોડો૰
હુ તો તમ પર વારી જાઉ જાઉ બલિહારી
જોઇ પ્રીત રીત મારી મુજ હૃદય હૃદય નિજ જોડોરે
પ્રેમ વરસાવો, ના તરસાવો,
મુજ તન મન, મન નહિ મોડોરે— જોડો૰
આતો દિવ્ય દેહધારી, કામ વગને વધારી
ચોરી જાય વૃતિ મારી, પ્રિય ચતુર ચતુર નર જોડોરે,
તંગ દિલ ત્યાગો, જીવન ૰ગો,
પિયુ નિત નિત પ્રીત ચિત જોડોર—છોડો૰

અકડેબા— ૩૯

કયસીએ સુરત દિલ જાની
નવી—(ઓ હો હો હો)
અ૰—અજબ તેરી બાત હય સુરત ભાલી ભાલી
નયાકે નયન કાલી કરે કસાનેવાલી,
જ જીર દિલ ડાલી
નવી—(એમ કે)

અ૦--ચલો ચલો ઢધગસે દેર મત કરો દિલજાની,
(ચલ ચલ
નવી (ઓ હા હો હો હો)

ભડભડ— ૪૦
આવજો મીયાજી વલેગ આવજો
કેહાવજો કામ અમ સરખુ કાઇ કહાવજો—આવજો૦
નવી—હાય હાય હાય હાય હાય
નીચને આપ પ્રભુ નગટા બનાવજો—આવજો૦
અકડેખા—ર ડીકા યાર વા ખરૂમ ખુવાર હય,
કોટોકા બીછાના ઔર જુતીકા માર હય
ભડભડ—(મુઢ મુગ્ધ જન અંધ બની પરનારી ફંદે ફસાય
પ્રીત કરી પરનારીની, સૌ કોઇ પછી પસ્તાય
ઇનામમા અકડેખા ભાઇની, હેતે જીભ કપાય
નાક નવીનુ ટ્રાન્સવાલની લડાઇમા લડવા જાય)
લાવજો સદેશો શુભ કાઇ લાવજો—કહાવજો૦

ગુણિયળ— ૪૧
કાળજડુ કોરી કયા ગયા ઓ પ્યારા,
સંકટ આ હુથી ના સહ્યુ જાય
લાગી દિલે જ્વાળા અતમા આવા કા થયા (ઓ પ્યારા)
નિર્દયતા આની ના ઘટે નાથ,
હવે નવ જીવુ હુ રાખો રે કાઇ દયા— કાળજડુ૦

દયાળુ થઇને જો હવે, દર્શન દયો તો ઠીક
અંત સમય મારો અરે, આવ્યો દેખુ નજીક—કાળજડુ૰

ગુણિયલ, ભડભડ— ૪૨

ચરણુ શરણુ પ્રભુ હિતકર દુખહર
જય જગરાય નમુ તુજ પાય તુજ પાય
પરમ સુખદ છે નિત્ય નિત્ય તુ
આ વિપદને તરત હર હરિ !
ક્ષેમ પ્રેમથી નરપતિતણુ નિત નિત ઘણુ
કરજે ના અમથકી તુ અતાય—ચરણ

ગુણિયલ— ૪૩

જગલ જંગલ ભટકી મરી હુ ઝાડઝાડ વન વન રખડી હુ—જગલ૰
ગિરી કાતરની ગહન ગલીમા નાથ ગોધતા આવી પડી હુ—જગલ૰
શરીર વીંધાયુ મનડુ ઘવાયુ
તનડુ તવાયુ પિયુ રવડી હુ— જગલ૰
ઝુરી મરૂ છુ વિનતિ કરૂ છુ
પ્રાણુ ! હવે કાળ દાઢે ચઢી હુ— જગલ૰

સર્વે પાત્રો ૪૪

જય જગનાયક પ્રભુ સુખ દાયક,
પરમેશ જગ કર્તા ,
સંતાપોને કાપો હો જય જય
ભય હરતા— જય૦
હરદમ માયાળુ છો સાચા દયાળુ છો
પુરા કૃપાળુ છો પુરા કૃપાળુ છો
તમને ભજનારા જેઓ,
ભ્રમણાને તજનારા તેઓ
છો સૌના ભરતા હો— હો જય જય૦

શ્રી હિન્દ નાટક સમાજ.

આ નીચેના પ્રયોગોના પુસ્તકો કંપનીના મુકામેથી મળી શકશે

૧ વીર હમીરના	ગાયનો	કિ	કા ૦—૪—૦
૨ નવજીવન	,,	,,	૦—૪—૦
૩ ગુજરાતની ગર્જના	,	,	૦—૪—૦
૪ પ્રજાજીવન	,	,	૦—૪—૦
૫ ગંગાશાપ	,,		૦—૪—૦
૬ પાંડવ ગુપ્ત નિવાસ	,	,	૦—૪—૦
૭ સમ્રાટ ચંદ્રગુપ્ત	,,	,	૦—૪—૦
૮ પંજાબ પતન	,	,	૦—૪—૦
૯ જોહરે સમશીર	,,	,,	૦—૪—૦
૧૦ સુધન્વા	,	,	૦—૪—૦
૧૧ અમન—ચમન	,		૦—૪—૦
૧૨ રક્તપાન	,,	,	૦—૬—૦
૧૩ વીર પ્રતાપ	,,		૦—૪—૦
૧૪ રા' નવઘણ	,,	,,	૦—૪—
૧૫ વીર છત્રસાલ	,	,	૦—૪—
૧૬ ગુમાનસિંહ		,	—
૧૭ છત્રપતિ સંભાજી		,,	૦—૪
૧૮ વીર જરાસંઘ	,,	,	—૪
૧૯ વામન—અવતાર	,,		૦—૪
૨૦ જુલમી જાલમ	,,	,,	૦—૪

'વીર—હમીર" ભાષણ ગાયન સહિત કિં ૧—૦ ૦

"જોહરે શમશેર'ના પ્રયોગ હિંદી તથા ઉર્દુમાં પણ તૈયાર

'ગંગાશાપ'ના પ્રયોગ હિન્દીમાં તૈયાર છે

માલિક,

શ્રી હિન્દ નાટક સમાજ